

The Project Gutenberg eBook of Aikarunoja, by Heinrich Heine

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Aikarunoja

Author: Heinrich Heine

Translator: Hilja Liinamaa-Pärssinen

Release Date: June 15, 2009 [EBook #29126]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK AIKARUNOJA ***

E-text prepared by Matti Järvinen

AIKARUNOJA

HEINRICH HEINE

Suomensi
Hilja Liinamaa

Ensimmäisen kerran julkaissut Kymnlaakson työväen sanomalehti- ja kirjapaino-osuuskunta r. l. 1910.

SISÄLTÖLUETTELO.

Tiedettä.....	Siv. 5.
Kehitystä.....	" 7.
Aatami ensimmäinen.....	" 9.
Eräälle valtiolliselle runoilijalle.....	" 11.
Syvä huokaus.....	" 13.
Salaisuus.....	" 15.
Yövärtian tulo Pariisiin.....	" 17.
Henrik.....	" 20.
Elon vauhtia.....	" 22.
Tendenssiä.....	" 24.
Lapsi.....	" 26.
Luvatonta.....	" 28.

Varoitus.....	" 30.
Kiinan Keisari.....	" 32.
Odottakaa vain.....	" 35.
Valistukseksi.....	" 37.
Saksanmaa.....	" 39.
Kankurit.....	" 41.
Georg Herwegh.....	" 43.
Samalle.....	" 45.
Kysymyksiä.....	" 47.
Harzvuorille.....	" 49.

TIEDETTÄ.

Lyö'ös rumpua rohkeesti, taistottarelle suukko suo, siinä on kaikki tieteily, siinä kirjojen oppi tuo.

Rummuta ihmiset unestaan, huomenkelloja soittale. Nuoruusvoimin eteenpäin astu, korkein tiede se.

Hegelin on se tiedettä, siin' on kirjojen viisus. — Tajusin, kosk' olen älykäs ja mulla soittohon taipumus.

KEHITYSTÄ.

Jo liekö luonto kehnontunut, perinyt viat ihmisten. Niin näyttää, — kukat, eläimetkin käy valhesuulla jokainen.

Korean narrin kanssa lilja se liehuu, tuoko siveää? Myös perho suukoin huikentelee, jo unhoon viattomuus jää.

Ja orvokinkaan kainoutta en takaa, pikku kukkanen se kiemaellen kietoo, tuoksuu, ja maineeseen on kaiho sen.

Mä epäilen, jos satakieli tunteistaan laulaa, eikö vaan viserrä, itke, liioittele se yksin tottumuksestaan.

Pois totuus pakenet jo maasta ja uskollisuus häviät. — Ja joskin koirat liehuu — haisee kuin muinen, nekin pettävät.

AATAMI ENSIMMÄINEN.

Sä laitoit taivaasta santarmin, mi kantoi miekkaa vihan, mun paratiisista hääti pois, se julma, armotta ihan.

Nyt vaimoineni mä vaellan ja etsin eloa uutta. Toki nautin jo tiedon hedelmää, sit' et taida sä enää muuttaa.

Et estää voi, että tiedän mä sun kääpiökasvusi kurjan. Sä suotta surmalla mahtaitet ja nostat myrskyn hurjan.

Oi luoja, kuinka sun harkintas ylen viisaan toimen keksi, sitä kehua kylläkin kannattaa maanpiirin valkeudeksi.

Nyt en minä koskaan unhota sitä vanhaa yrttitarhaa. Paratiisi ei oikea ollut se, kun kielsi se hedelmän parhaan.

Vapautta mä vaadin täydelleen. Jos huomaan salpoja milloin, paratiisini vankilaks' vaihettuu ja helvetiksi silloin.

ERÄALLE VALTIOLLISELLE RUNOILIJALLE.

Sä laulat lailla Tyrtaion ja innostusta loitsit. Mut huonosti sä yleisön ja aikas' valikoitsit.

He suopeasti kuulevat ja ylistyksiin puhkee, kuink' onkaan runos joustavat ja aattees' lento uhkee.

Sull' eläköönkin toisinaan he huutaa luona maljan. Ja sotalaulus ulvoo he seassa melun, naljan.

Nääs kapakassa iltaisin laulelee orjahanke. Se ruokaa hyvin sulattaa, on höysteeks' juomallenki.

SYVÄ HUOKAUS.

Epäkelpo usko kerran
riistää meiltä taivaan herran.
Päätyyköhän kirous? —
Sakramentti, kirkastus!

Rukous jää unhoon pian kiroukset saavat sijan, kun on eessä vihamies. — Sakramentti, jumalties'!

Lempeen, ei mut' vihaamahan suokoon luoja halun pahan. Muuten ei voi kirotta: sakramentit, jumala!

SALAISUUS.

Ei huokailla, on silmä kuiva ja nauretaan — ei naurua. Ei katsethet ja kasvoin sävy salaisuuttamme ilmoita.

Sen mykkä tuska rintahamme luo pohjatonta polttoaan. Ja vaikka sydän riehuu, huutaa, suu vaiti-oloin suljetaan.

Sä kysy kehtolapsoselta tai käännä puoleen vainajain. Ne ehkä sulle ilmaisevat, mit alati salata sain.

YÖVARTIJAN TULO PARIISIIN.

"Kuu vartija öinen, sä nopsajalka, miks' kasvojas kattaa hämmästys. Rakas maani, kuinka se voida alkaa isänmaani, tuo toki tervehdys".

Hyvin vallan! Rehottaa siunaus, lepo, siveätä on majojen paimennus. Käy rauhassa, taatusti edistyshepo, ja varmaa Saksan on vaurastus.

Ei loista se pinnalta Ranskan malliin, missä vapaus elolle muotoja loi. Kas Saksan mies se rintansa valliin tuon vapaustuntehen kammitsoi.

Ja Kölnin kirkkoa korjaellaan se ansio hohenzollien vaan. Habsburg'ista apua lahjoitellaan, suo Wittelbach lasit ikkunaan.

Ja perustuslaki, se vapausmuuri on luvattu, sana on panttina jo, ihan keisarisana, se aarre on suuri, kuin Reinissä tarujen aarteisto.

Ja Rein, jalo virta, virroista muhkein on meidän, maamme se kestitsee. Sen jalkoja huuhtovi Hollanti uhkein ja Sveitsi sen hapsia hoitelee.

Ja laivasto luojan lahja niin vankka ylivoimamme turvaa, ja soutavat tään kaleriorjat, jo tultanee kahlekin rankka pois soutajain jaloista jättämään.

Kevät kukkivi. Niityllä vihryt loimi.
Vapautta ja luontoa ahmitaan.
Ja kunhan kielletään kustannustoimi,
niin sensoritkin on muistoja vaan.

HENRIK.

Kanossassa eessä linnan keisari on Saksan Henrik murhemekoin, paljasjaloin. — Yö on sateinen ja kylmä.

Ikkunasta ylhäältä' tähy
kaksi haamua, ja kuuhut
Gregorion kaljuun päähän,
Mathildinkin[1] rintaan paistaa.

Henrik kalvain huulinensa isämeitä mutiseepi. Mutta keisarrinnassansa salaa kiroo, salaa lausuu:

"Kaukana mun Saksassani kohoavat lujat vuoret, niiden salakomeroissa kasvaa rauta sotapiiluun.

Kaukana mun Saksassani ylenevät tammimetsät, ja pisimmän tammen runko piiluun oivan varren antaa.

Sä mun kallis Saksanmaani olet kantava sen miehen, joka tuskieni käärmeen murskaava on sotakirvein".

[1] Paavi Gregorius saatuaan kuulla Henrik IV tulevan pyytämään vapautta pannajulistuksesta, meni maakreivitär Mathildin linnaan Canossaan, jonka edustalla Henrikin paljasjaloin 3 vuorokautta katuvana täytyi seistä. Suomentajan selitys.

ELON VAUHTIA.

Oli nauru ja laulu, ja välkkyi leijas tuo päivän hohto, ja aaltoset heijas sitä venhoa, jossa mä soutelin kera ystävään mielin herttaisin.

Pian pursi ol' pieninä pirstaleina, ja ystävät huonoina uimareina ne hukkui helmassa synnyinmaan. Mun myrsky Seinelle kantoi vaan.

Mä nousin taasen purtehen uuteen, on toverit uudet ja kaukaisuuteen mua kantaa vierahan virran vuo. Koti kaukana! Rintaan se tuskan luo.

On jälleen nauru ja laulu huima,
alus ryskyy, vinkuvi tuuli tuima.
Pois viime tähtönen uinahtaa.
Oi tuskaa! Kaukan' on kotimaa!

TENDENSSIÄ.

Saksan runoseppo, avoin soikoon vapauslaulelos' mielet kaikki valtaellen, töihin suuriin innostellen marseljeesihymnin tavoin.

Heitä Werther-runot, häilät, jotka Lotalle[1] vain soi. Ajan kellon lyönti haasta kansallesi, nosta maasta tikarit ja terässäilät!

Heitä huilun soitto. Turhaa kaikk' on ihantelut nyt. Tykin, pasuunan soi lailla, kanuunana kulje mailla, ryski, jyrise ja murhaa.

Lietso, pauhaa, pakoon aja maasta viime sortaja. Tuohon suuntaan laadi runo, helppotajuiseksi se puno. — Ollos kansas innostaja!

[1] Goethen runoelmassa "Nuoren Wertherin kärsimykset" on tulisen lemmen esineenä ihannoitu Lotte, kuva runoilijan nuoruuden rakastetusta. Suomentajan selitys.

LAPSI.

Sull' lapsen herra unessa
soi, miten saitkaan sen.
Sä tuskin taisit huomata
Germania neitonen.

Sun kieppuu napanuorassas niin soma poika vaan. Se koht' on jousen valtias, ei voita Amorkaan.

Se vaakalinnun korskean lennosta tavoittaa. Myös kaksipäinen surmaavan häneltä nuolen saa.

Tok' eipä niinkuin pakana tai Amor vallaton, tai sanskylott[1] se juosta saa, maan tapa toinen on.

Moraali meillä valvoo sen poliisi apunaan, ett' omi ajanmukainen jokainen puvultaan.

[1] Ranskan vallankumoustaistelijan nimi. Suomentajan selitys.

LUVATONTA.

Vapaus, Saksan rämeikössä, ellös kaahlo jaloin paljain, varustele itses valjain, sukat, saappaat etsiös sä.

Syvään pääsi suojaks paina karvalakki tiivisvilla, että talven tienohilla säästyy korvalehtes aina.

Saatpa kyllin ruokaa veikko, vastaisuutta kaikki lupaa, toki karta tyhmää hupaa, niihin kietoo ajan peikko.

Kapinoiva ei sun sovi olla, aina kunnioita porvareita, mahtajoita, herroja — se onneen ovi.

VAROITUS.

Ystävä sun kirjas moiset, joita laadit turmaan vie sun. Rauhaa, mainetta jos mielit, taivu samaan, mihin toiset.

Neuvonut en sua konsaan kansalle noin haastamahan papeista ja valtijaista, saatat itses' perin ansaan.

Kadotus on tulos työskin. —
Ruhtinaill' on kädet pitkät,
papeilla taas kieli pitkä. —
Kansan korva pitkä myöskin.

KIINAN KEISARI.

Isä mun oli kaappinaukkaaaja, hän kohtuutta seurata koki. Mä ryyppyni ryyppään rajoitta ja keisari suur' olen toki.

Tää juoma on taikuri tenhoisa ja mieleeni vaikuttaa se, ens' ryyppystä Kiina on mahtava, kukoistuksehen puhkeaa se.

Ja valtakuntani keskus tää ihan kukkaistarhan on lainen. Olen itse keisari kruunupää, saa rouvani prinssin vainen.

Ylivuotava täällä on runsaus, tulee potevat tervehiks' silleen. Hovimestari, kelpo Konfusius saa ällinsä kirkkaimmilleen.

Sotilaiden karkea limppukin on mantelikakkua pelkkää. Ei verhou köyhät lumppuihin, sametissa, silkissä helkkää.

Ja mandariiniritaruus, yli-ikäiset, lahot aivot taas nuortuu, alkaa häly uus, palmikkoin viuhkeet raivot.

Vaha templissä suitsuu, huilut soi, on vallassa uskonkaavat, ja juutalaiset kääntyy, oi, pyhän tähden merkiksi saavat.

Ei kumouskiihkoa. — Mantschutkin näin kiljuu: huoli emme me perustuslakia, pyövelin ja pamppua tarvitsemme.

Askeetit joskin kielteli pois viiniryypyn maukkaan, en tottele, valtakuntani mä onneks' juoda naukkaan.

Taas ryyppy kurkkuun kulahdas, oot makeaa kuin manna. Ja kansani on voimakas, se laulaa: hosianna.

ODOTTAKAA VAIN!

Kun ainoastaan salamoitsen, luulette, en voi jyristä. Se erehdys, mä kerta loitsen ukkosta, — kyllä osaan mä.

Se hirmuisena puhkee ilmiin, kun oikea on hetkinen. Se iskee korvihin ja silmiin kuin jymy taivaan valtojen.

Ja moni tammi silloin hajoo, ja moni huojuu palatsi, niin moni kirkontorni vajoo, kun koittaa myrskynpäiväni.

VALISTUKSEKSI.

Silmiltäsi suomet Mikko joko putoo, huomaatko, että toinen uskalikko eestäs herkut ryöstää jo.

Nälkäs tyydykkeeksi heittää sulle ilot taivaassa, missä autuusrokkaa keittää enkeli — ei lihasta.

Heikkoneeko uskos', vaiko ruokahalus kasvoi, kun elon maljaan tartuit, saiko tuo sun sankarilauluhun.

Mikko, vatsan virkistytä täällä aikanansa suo, ehtii sitten näivettyä, konsa hauta peiton luo.

SAKSANMAA.

Viel' on kuin lapsi Saksanmaa, jot' aurinkoinen hoivaa, imettäin sille lämpöään ja tulta kapinoivaa.

Ravinto moinen kasvattaa ja veren vimmaa äkin. Te elkää kiistaa nostako, varokaa naapurväki.

Se jättilaps' on kömpelö, mi tammen maasta kiskoo ja sillä selkää, päätänne armotta ruhjoo, viskoo.

Se on kuin Siegfried saduissa, mi nous' ja miekan takoi ja alasimen iskullaan kahtia sitten jakoi. —

Sä lohikäärmeen ruhjoat, kohoat sankariksi. — Hei kuinka äitis aurinko ylpeillen nauraa siksi. —

Sen tapat, otat aarteheet ja kalleudet kohta. Hei kuinka kruunu kultainen sun silloin päässä hohtaa!

KANKURIT.

Ei silmän synkeän kyynel putoo, kun ikenet irvin he hokee ja kutoo: oi käärinliinasi Saksanmaa kirot kolminkertaset kuteiks' saa, kun pirtamme paukkaa.

Yks' kirous sulle, sä jumalamme, jota turhaan huusimme tuskissamme nälän, vilun et hoivaksi joutunut, meit' ain olet pettänyt, ivaillut. Yhä pirtamme paukkaa.

Yks' kirous herralle kuninkaalle, mi vain oli vitsaus, kurjuus maalle ja viime pennimme riisti vaan, meit' ammutti niin kuni koiriaan. Yhä pirtamme paukkaa.

Yks' kirous se isänmaalle vielä, vale, turmelus, häpeä viihtyvät siellä. Joka kukkanen aikasin katkeaa mätä, ummehdus käärmeitä kasvattaa. Yhä pirtamme paukkaa.

Nyt sukkula suikkaa, pirta piukkaa, yöt, päivät kutovat kätemme tiukkaa. Oi käärinliinasi Saksanmaa kirot kolminkertaiset kuteiks' saa, kun pirtamme paukkaa.

GEORG HERWEGH.[1]

Herwegh, sä rautanen kiuru, kun kiirit äärellä auringon sun helskyvi riemuvirsi. — Joko pois on talven kirsi, ja Saksalle koittanut kevät on?

Herwegh, sä rautanen kiuru, kun suuntaat korkeelle lentoas, näköpiiriskö maata ei tapaa? — Tuo kevät se kaunis ja vapaa vain yksin elää sun laulussas.

[1] G. H. on Saksan huomattavimpia valtiollisia runoilijoita 1840 luvulla. Karkotettiin hallitukselle vastenmielisten kirjoitustensa takia v. 1842 Preussista. Suomentajan selitys.

SAMALLE.

Hänen Preussista karkoittamisensa johdosta.

Ol' luja Saksan taantumus, mut maljapuheisiin sä luotit. Kun piipun punatupsuset ne heilui, vapautta vuotit.

Mut häipyi sulo humala ja yllätys sun kohtas, veli, myös löi se kansaa, poloista, mi äsken iloin hoiperteli.

Ei kukkaa, mädän omenan saat palkkajoukon irvistäissä, kun kuljet rajan turvahan santarmikoirat kantapäissä.

Ja seisomahan surren jäät, miss seisoo rajapaalut muhkeet, ne kirjavana eessäs näät. Ja sitten huokauksiin puhkeet:

Aranjuez kuin nopeaan siellä lensi päivät, seisoin siellä edessä Filip kuninkaan ja virkaherrojensa vielä.

Hän hyväksyen nyökytti, kun näyttelin mä Markis Posaa.[1] Hänt' ihastutti värssyni, — tok' eipä sietänyt hän proosaa.[2]

[1] "Markis Posalla" tarkoitetaan kuvaannollisesti henkilöä, joka hallitsijan uskottuna on muka totuuden ja ihmisoikeuksien esitaistelija. Kuningas Filip oli nimittäin aikaisemmin antanut esittää itselleen G. Herwegh'in ja lausunut tälle joitakin kohteliaisuuksia hänen kirjoittamiensa runojen johdosta.

[2] Elämän todellisuutta, tässä tapauksessa arvostelua. Suomentajan selvityksiä.

KYSYMYKSIÄ.

On rannalla aavan ja öisen meren mies nuori niin synkeäotsa. Hänt' epäily jäytää ja kaihomieli ja synkein huulin hän aalloilta kysyy: elon arvoitus oi ratkaiskaa, — sitä tuhannet päät on pohtineet, nuo hieroglyfiset myssypäät, nuo turbaani- ja barettipäät sekä peruukit ja tuhannet muut hikiotsaiset, polot ihmispäät, — te lausukaa, mik' on ihminen, mistä tulee hän, minne on matka, ja ken asuu pilvien yllä.

Meri ärjyvi ikuista ärjyntää,
lyö tuuli ja kiitävät pilvet.
Välinpitämätön tuike on tähtösten. —
Vain narri vastausta vartoo. — —

HARZVUORILLE.

Mustat takit, silkkisukat, kalvosimet valkeet, silot, öljytuoksu, mairesanat sydän tuntekaa ja ilot.

Oispa sydän lempiväinen rinnassanne, tulen kuuma. — Ah! Mä väsyn lauluihinne, niiss' on valhelemmen huuma.

Vuorille ma nousta tahdon, miss' on jalot paimenmajat, missä rajusti lyö sydän, tuulten vapaiden on pajat.

Vuorille mä nousta tahdon,
siellä kuuset kohoo ylhät.
Purot hyppii, laulaa lintu.
Kiitää jättipilvet jylhät.

Hyvästi te herrat, naiset, sileet sielun pohjiin asti. Vuorille kun joudun — alas katson teihin ilkkuvasti.
*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK AIKARUNOJA ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE

THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE

PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the

beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.